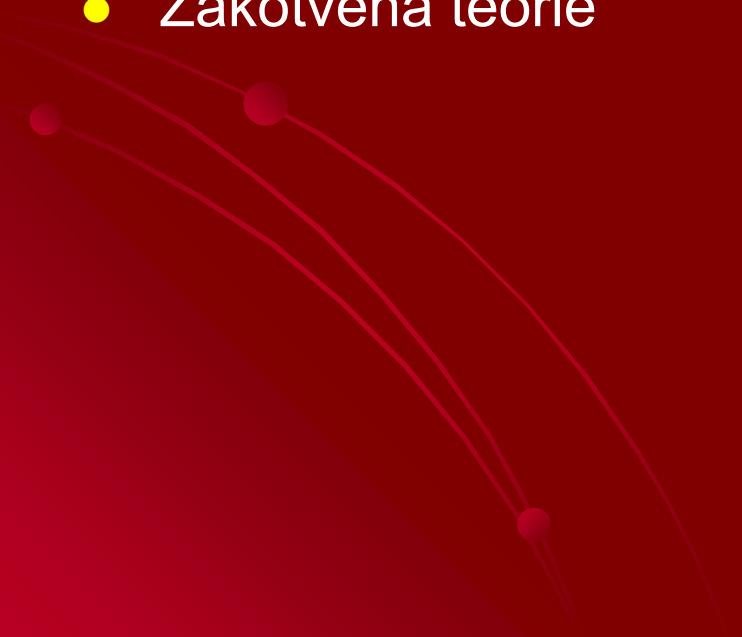

12. hodina

- 9-10 kroků DA (Potter, Wetherell)
  - Postup DA podle Parkera
  - Jak citovat úryvky
  - Narativní psychologie a analýza
  - Fenomenologická analýza
  - Interpretativní fenomenologická analýza (hermeneutická)
  - Zakotvená teorie
-

9-10 kroků DA (Potter, Wetherell, 1987): diskurzivní psychologie

1. **Výzkumná otázka:** zaměřena na diskurz samotný: různé způsoby konstrukce zkoumaného objektu
2. **Výběr vzorku:** stačí malý vzorek, protože i jeden rozhovor poskytuje dostatek diskurzivních jevů. Kritérium nasycenosti.
- 3a. **Shromáždění materiálu,** tj. dokumentů a záznamů dění, často v přirozeném prostředí (přepisy běžné konverzace, oficiální dokumenty, odborné referáty, dopisy, nahrávky televizních zpráv, politická debata, apod.). Datová triangulace.
- 3b. **Rozhovor:** výhody: kontrola dění, možnost validizace, rozvíjení tématu, co největší variabilita (jedno téma v různých kontextech), výhody konfliktu, usnadnění transkripce a orientace při analýze. Předpřipravená sada otázek či témat.
4. **Přepis:** není jen přepisem. Doba přepisu: 1hodina rozhovoru=10-20 hodin přepisu. Počet stran: 1hodina rozhovoru=20 stran.

5. **Kódování:** slouží k úpravě materiálu pro analýzu, tj. samotné kódování není analýzou. Kategorie, do nichž text členíme, se vztahují k výzkumné otázce.
6. **Analýza:** hledání systematické struktury textu (diskurzy, repertoáry, strategie) a jejich interpretace

Zahrnuje:

- A. hledání variací v obsahu i formě řečeného a zároveň identifikace konzistentních rysů v materiálu.
- B. Vymezení funkce a důsledků specifické konstrukce, resp. formulování hypotéz o funkcích a důsledcích a hledání evidence.

7. Validizace:

- **koherence:** analýza poskytuje textu koherenci na obecné i detailní úrovni
- **orientace zúčastněných**
- **nové problémy:** objevení nového problému, který je řešen, validizuje analýzu, která vznik problému předpokládá
- **plodnost**

8. **Výzkumná zpráva:** součást validizace: výsledkem má být taková zpráva, která umožní čtenáři/ce posoudit adekvátnost analýzy (transparentnost a přesvědčivost).

9. **Aplikace:** popularizace, komunikace výsledků zúčastněným ve výzkumu

Discourse analysis: Ian Parker: Foucaultovská DA

- Zdroj: Parker, I. (2002). Discourse analysis. In: Banister et al. Qualitative methods in psychology. A research guide. Buckingham: Open University Press.
- Foucaultovský přístup k diskurzu: text na zubní pastě jako součást kulturních regulačních praktik (disciplinační moci).
- **Postup:**
  1. Přepis textu do psané podoby
  2. Volné asociace na text (Punch&Judy jako výstraha před rodičovskou nedbalostí, velikost pasty odkazující na dítě jako malého dospělého,...)
  3. Systematické vymezení všech objektů (mnohem spíše však pouze objektů relevantních vzhledem k výzkumné otázce) vytvářených textem. Jako počátek je vhodné hledání podstatných jmen. Umožňuje „poskládat“ svět, který text při čtení evokuje.

4. Jak je o těchto objektech hovořeno se stává předmětem analýzy (namísto „skutečných“ objektů). Jak je v textu definován „směr“, „dítě“, „rada“, apod.
5. Systematická identifikace subjektů (kategorie lidí), které se v textu objevují (neznamená jen kategorie explicitně uvedené!).
6. Vymezit, co každý subjekt v rámci pravidel navozených textem může či nemůže říci. Slouží pro pozdější vymezení odlišných práv a povinností hovořit v rámci specifického diskurzu (diskurzivní pozice). Zahrnuje otázku vztahů mezi subjekty (rodiče k dětem, rodiče k profesionálům/kám, rodiče k původci/kyni textu,...)
7. Popis odlišných verzí světa, které v textu koexistují, což je cesta k tomu, jaké odlišné způsoby zvýznamnění (diskurzy) v textu fungují.
8. Jaká má každý s těchto světů pravidla pro jednání s těmi, kdo se od daných verzí odchyľují? Pomůcka: jak by imaginární autor/ka odpověděl/a těm, kdo s verzí nesouhlasí?

9. **Identifikace rozdílů** mezi jednotlivými způsoby hovoření
10. **Identifikace shod** mezi jednotlivými způsoby hovoření: vzájemné překrývání se verzí světa.
11. **Srovnání daného textu s jinými.** Jak je oslovováno jiné publikum v jiném kontextu? Jiná zubní pasta, ale především jiné kontexty, např. volební mítink. Uplatňují se zde stejné verze světa, tj. stejné způsoby hovoření o něm?
12. **Volba terminologie** k pojmenování diskurzů. Racionalistický („množství velikosti hrášku“, návod k požití“, „zvolte kartáček“), rodinný („vaše dítě“, „každé ráno a večer“, obrázek Punch and Judy), vývojově-vzdělávací („do věku 8 let“, „dohlížejte“, „aby se vaše dítě naučilo“), lékařský („léčba fluoridem“, „denní dávka“) + jejich charakteristika.

Rozšíření analýzy

13. Kdy, kde a jak se vymezené diskurzy rozvinuly? (genealogie)
14. Popis způsobu, jímž diskurzy konstruují své verze jako reálné a nezpochybnitelné.
15. Jak vymezené diskurzy reprodukují stávající instituce a ideologie.
16. Jak vymezené diskurzy podvracejí stávající instituce a ideologie. (příklad nejednoznačnosti Punch&Judy).
17. Kdo je zvýhodněn a kdo znevýhodněn danými diskurzy?
18. Kdo bude chtít reprodukovat, potvrzovat dané diskurzy a kdo je bude chtít zpochybnit, diskreditovat?
19. S jakými dalšími diskurzy jsou diskurzy námi vymezené spjaty?
20. Jak tyto diskurzy společně podporují či narušují dominantní představy o budoucnosti a o možnostech změny.

Možné kroky v prvotných stádiích analýzy

- **Kondenzace významu:** vystižení hlavních bodů
- **Kategorizace významu:** rozčlenění textu do kategorií
- **Narace:** časová organizace
- **Interpretace:** rozvíjení manifestních významů / hledání latentních
- **Ad hoc:** kombinace uvedených s:
  - hledání klíčových metafor, opakujících se frází, slov, formálních vzorců řeči, témat
  - vizualizace materiálu
  - srovnávání: co stojí proti čemu
  - vystavění logického řetězce: když ..., tak...
  - vytváření souvislostí s teoretickými koncepcemi

Jak citovat úryvky ve výstupu z výzkumu

- Každá uvedená citace se má vztahovat k tématu výzkumu i zprávy.
- Každá uvedená citace má být interpretována.
- U každé citace má být uveden kontext, v němž úryvek v průběhu rozhovoru vznikl.
- Citace by neměly rozsahem přesahovat svou interpretaci. Citace by neměly být delší než půl strany (můj názor).
- Použít jen skutečně relevantní citace.
- Zvážit detailnost přepisu, i podle zvolené publikace a možného poškození dotazovaných osob.

Kvalitativní metody

- Hlavní přístupy k datům a jejich analýze:
  - Diskurzivně analytické (Foucaultovská DA, diskurzivně psychologická DA, CA, CDA)
  - Narativní
  - Fenomenologický (a hermeneutický)
  - Zakotvená teorie
- Přístupy spojené se specifickým způsobem získání a práce s daty:
  - Etnografie
  - Focus group
  - Akční výzkum

Narativní psychologie I

- **Stěžejní publikace NP:** Theodore R. Sarbin (1986): Narrative Psychology. The Storied Nature of Human Conduct (soubor editovaných prací). Další postavy: Paul Ricoeur, Jerome Bruner, David Polkinghorne, White and Epston (narativní terapie), McAdams (narativní identita),...
- **Společné s DA:**
  - reakce na krizi v soc. psychologii, narativní psychologie jako alternativa k pozitivistickému paradigmatu, sociálně konstrukcionistický pohled na psychické jevy, hledání sdílené struktury, která jednotlivé výroky umožňuje, dává jim smysl (zde však ve formě narativních struktur jako je žánr)
- Příběh jako klíčová metafora pro psychologii (interpretace dat vzhledem k charakteristikám příběhu).
  - „Lidé myslí, vnímají, představují si a činí morální rozhodnutí na základě narativních struktur“.

Narativní psychologie II

- **Charakteristiky příběhu:**
  - Má strukturu.
  - Spojení prvků (významy či obrazy) do příběhu je založeno na implicitní či explicitní zápletce, dějové linii (plot).
  - Nachází v událostech koherenci, propojenost.
  - Vykazuje pohyb, směřování v průběhu času.
- **Klasifikace příběhů na základě zápletky:**
  - White (1973): tragédie, komedie, romance, satira
  - Gergen a Gergen (1983): stabilní, progresivní, regresivní (vzhledem k cílovému stavu)
    - poskytuje kontext, na základě kterého lze posoudit jednotlivé akce postav
  - Narativita je způsob organizace epizod, jednání a popisů jednání; je to výkon (achievement), který jednotlivé prvky spojuje (kontextualismus); struktura, kterou lidé „vnucují“ proudu své zkušenosti, kterou jí dávají smysl.

Narativní psychologie III

- NP: studium struktury, obsahu a funkce příběhů, které vyprávíme druhým i sobě.
- Narace poskytuje souvislý a příčinně provázaný výklad události, a to minulé i budoucí (narativní proto není každá forma textu, viz požadavky na získávání dat pro narativní výzkum).
- Hl. způsob získání dat: rozhovor (cílem je příběh, dotazovaní sami formulují hlavní témata). **Postup analýzy:**
  - stadium deskriptivní: čtení, shrnutí, klíčové body (začátek, střed, konec)
  - stadium interpretační: propojení s teorií, označování příběhů
- Cílem však není rozčlenění příběhu, ale zachování jeho celistvosti. Samotné analytické postupy mohou být stejné jako v DA (detailní čtení, kategorizace příběhů, hledání shod a rozdílů, jejich interpretace, vztah k teorii,... Viz obecné principy kval. výzkumu)

Narativní psychologie IV

- Analytická schémata:
  - **Lingvistická a literární NA:**
    - **Labov:** abstrakt, orientace, komplikující akce, zhodnocení, závěr/doslov + hledání „core narrative“
    - **Frye:** žánrový přístup (komedie, tragédie, romance, satira)
    - **Plummer:** taking a journey, engaging in a contest, enduring suffering, pursuing consummation, establishing a home
  - **Zakotvená NA:**
    - Shrnutí všech příběhů, identifikace nejnápadnějšího a jemu protikladného příběhu, identifikace dalších příběhů, zařazení všech příběhů do vymezených typů a jejich detailní analýza (pro ně typické prvky)
  - **Kontextově zaměřená NA:** interpretace příběhů z hlediska sociálního kontextu

Fenomenologická analýza I

- Cílem je objasnit situace, které člověk prožívá v každodenním životě, a to tak, aby interpretace zůstala co nejvěrnější studovanému jevu a kontextu, v němž se objevuje (tj. vyhnout se jakémukoliv typu redukcionismus). Co nejbohatší popis zakoušení jevu má vyústit ve vymezení jeho psychologické esence.
- **Např. Giorgi a Giorgi: podstata jevu „učení“.** **Způsob:** detailní popis situace procesu učení nebo jeho selhání (volná výpověď). **Předpoklad:** z odlišných zkušeností učení může být vyvozen obecnější vztah mezi osobou a učením, který umožní fenomén učení lépe pochopit. Jde o vymezení toho, **jak se jeví vědomí**, ne jaký opravdu je (strategie fenomenologické redukce a uzávorkování). Rozpor mezi skutečností a jejím zakoušením/popisem proto není důležitý, problémem je však záměrné klamání dotazovaných (na rozdíl od DA?).

Fenomenologická analýza II

- **Postup:**

- holistické čtení
- rozčlenění získaného popisu na části (na základě „jednotek významu“: podle přechodů významu)
- transformace materiálu:
  - transformace implicitních významů na explicitní (co je žito, ale ne plně artikulováno)
  - generalizace (vzít daný popis jako příklad něčeho obecnějšího a specifikovat, co toto obecnější je)
  - citlivá artikulace toho, co se událo (syntéza řečeného a zvýraznění podstatných aspektů). Syntéza se dělá na základě srovnání více popisů a hledá to, co je spojuje.

Cílem transformace je objasnění, zviditelnění psychologické dimenze popsané zkušenosti.

- **popis struktury zkušenosti:** co typicky vystihuje popsanou zkušenost učení (ideálně jedna struktura pro všechna data, ale častěji několik struktur, do nichž lze data roztřídit)

Interpretativní fenomenologická analýza (hermeneutická)

- **Cíl:** jaký je význam zkušeností, událostí a stavů pro dotazované. Stejně jako předchozí přístup se zaměřuje na detailní zkoumání žitého světa z pozice dotazované osoby (rozdíl od zaměření na fenomén?).
- Spojeno s **hermeneutikou**: cílem je porozumění (na rozdíl od popisu či vysvětlení). Kombinace empatické (plné porozumění osobě) i tázající se (kladení kritických otázek směřujících mimo řečené). Nejčastěji: polostrukturovaný rozhovor.
- **Postup:**
  - detailní čtení
  - zaznamenání významných či nápadných bodů: komentáře, asociace, vztahy (nesystematické)
  - vymezení vyvstávajících témat (cílem je zobecnění a možnost propojení více rozhovorů, avšak vztah k řečenému musí být stále patrný)
  - spojení témat do skupin, opakované navracení se a kontrola vzhledem k původnímu textu
  - pojmenování skupin/jejich obecnější vymezení
  - rozšíření interpretace o další rozhovory (přetváření prvotních kategorií)
  - vytvoření závěrečné tabulky témat (výběr podle relevance, rozvinutosti, tj. četnost není rozhodující. Nevýznamná či nerozvinutá témata mohou být vypuštěna.

Zakotvená teorie I

- Zakotvená teorie (GT) poskytuje **soubor induktivních metod** ke sběru a analýze dat, které jsou určeny k vytvoření teoretických kategorií (a teorie) zakotvených v těchto datech.
- Cílem je na základě důkladné analýzy dat vytvořit obecnější významové kategorie, které umožní tato data vysvětlit. Jde tedy především o postupy kategorizace a systematizace (rozčlenění a nacházení pravidelností v datech).
- Typické je odložení relevantní literatury až do konečné fáze výzkumu (aby se zamezilo ovlivnění) a propojení fáze sběru dat s fází analýzy.
- Studium účastnických významů, záměrů, akcí, interpersonálních vztahů,.... Není omezeno ve vztahu k materiálu (musí však být tzv. bohatý, hustý popis), ani k tématu. Ustanovení: **Glaser a Strauss (1967)**. Z uvedených metod nejbližší **pozitivismu**: systematický postup analýzy usilující o objektivitu (původně i předpoklad, že kategorie jsou v datech inherentně obsaženy), avšak současně interpretativní důraz na to, jak lidé konstruují jednání a významy.

Zakotvená teorie II

- Postup:
  - Začíná se s obecným **výzkumným zájmem**, který výzkumníka/ci „navede“ k relevantním pojmům sloužícím jako podnět pro kladené otázky. Tyto prvotní pojmy/kategorie (např. identita, časovost, bolest) slouží pouze jako východisko, důraz je kladen na otevřenost analýzy a možnost objevit nové, neočekávané. Pojmy proto nejsou operacionalizovány, ale zůstávají vágní.
  - **Fáze sběru a analýzy** je propojena: analýza upozorňuje na relevantní témata a otázky, které jsou pak zahrnuty do dalšího sběru dat. Toto propojení umožňuje zaměřenost dat i analýzy (které by jinak bylo dosaženo jasnou výzk. otázkou a definicí pojmů).
  - **Analýza**: hl. otázka: co se zde děje? Cíl: vymezení analytických kategorií přímo z dat, ne z teorie či prvotních pojmů.

Zakotvená teorie III

- Neshody ohledně analytických procedur, např. Corbin a Strauss chápou jako nejvalidnější zdroj pozorované chování doplněné pouze stručnou interpretací. Glaser odmítá přepis dat.
- **Kódování**: rozčlenění toho, na co data ukazují. Fáze **1: počáteční kódování**: pojmenování každého řádku dat (má zamezit projekci do dat), fáze **2: zaměřené kódování**: volba nejvýznamnějších či nejčastějších kódů, na jejich základě budou data rozdělena a systematizována. Kódy mají být co nejkratší, nejvýstižnější a nejspecifičtější. **Hl. otázka**: jakou kategorii tento typ výroku či chování indikuje? Kódy jsou průběžně upravovány (na základě srovnání podobností a rozdílů). V analýze se nějakým způsobem musí projevit všechna data. Obojí spadá do kategorie **otevřeného kódování** (vs. **axiální**: vztahující data k již vymezené kategorii)
- Kódy vedou k **formulaci teoretických kategorií** (některé se mohou s kódy shodovat). Formulace kategorie zahrnuje: popis jejích vlastností, podmínky výskytu, popis důsledků a vztah k ostatním kategoriím.

13. hodina

- **Téma:**
  - analýza internetové diskuse (viz srovnání s 1. hodinou)
  - závěrečná diskuze, zhodnocení kurzu, příp. zbývající formy kvalitativního výzkumu
- **Příprava:**
  - Diskurzivní analýza internetová diskuse (v ISu)